

ภาพตัวแทนของพรรคคอมมิวนิสต์จีนในหนังสือปกแดง คติพจน์เหมาเจ๋อตง: การศึกษาตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์

วุฒิพงษ์ ประพันธ์มิตร¹, จตุวิทย์ แก้วสุวรรณ²

^{1,2}สาขาวิชาภาษาจีน ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

E-mail: ¹ wuttipong.pra@ku.th, ² chatuwit.k@ku.th

วันที่รับบทความ: มกราคม 2, 2021

วันแก้ไขบทความ: 18 กุมภาพันธ์ 2564

วันตอบรับบทความ: 2 มีนาคม 2564

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อระบุภาพตัวแทนของพรรคคอมมิวนิสต์ที่ประกอบสร้างขึ้นในหนังสือปกแดง คติพจน์เหมาเจ๋อตง และเพื่อวิเคราะห์ตัวบทในเชิงวิพากษ์ตามแนวของ นอร์แมน แฟร์คลัฟ ผลการวิจัยพบว่า หนังสือปกแดง คติพจน์เหมาเจ๋อตงเป็นหนังสือที่ทรงอิทธิพลสูงสุดในเหตุการณ์ปฏิวัติวัฒนธรรมจีน ประกอบสร้างภาพตัวแทนของพรรคคอมมิวนิสต์ใน 4 บทบาทสำคัญ คือ 1) พรรคคอมมิวนิสต์ในฐานะผู้นำการปฏิวัติ 2) พรรคคอมมิวนิสต์ในฐานะวีรชนผู้ต่อสู้กับศัตรู และปฏิวัติความล้าหลังของชาติ 3) พรรคคอมมิวนิสต์ในฐานะตัวแทนของลัทธิมาร์กซ์-เลนิน 4) พรรคคอมมิวนิสต์ในฐานะพรรคที่ยืนหยัดเพื่อประชาชน ผลการวิเคราะห์ตัวบทปรากฏ กลวิธีการใช้ภาษา ได้แก่ กลวิธีทางศัพท์ด้านการใช้สรรพนามเรียกขาน ทศภาวะ รวมถึงอุปลักษณ์ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของการใช้อำนาจทางภาษาในการช่วงชิงอำนาจใน การนิยามความหมาย การเป็นผู้นำทางการปฏิวัติ ผู้ที่อยู่ในอุดมการณ์ที่ถูกต้อง การเป็นฝ่ายที่ดีผู้อยู่ข้างประชาชน

คำสำคัญ: ภาพตัวแทน พรรคคอมมิวนิสต์ คติพจน์เหมาเจ๋อตง วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์

The Representation of Communist Party in *Quotation from Chairman Mao-Tse Tung*: A Critical Discourse Analysis

Wuttipong Prapantamit¹, Chatuwit Keawsuwan²

^{1,2}Chinese Major, Department of Eastern Languages, Faculty of Humanities

Kasetsart University

E-mail: ¹wuttipong.pra@ku.th, ²chatuwit.k@ku.th

Received: January 2, 2021

Revised: February 18, 2021

Accepted: March 2, 2021

Abstract

The study objectives were to specify the construction of the communist party's representation and analyze a context along the line of Norman Fairclough's Critical Discourse Analysis in Quotations from Chairman Mao-Tse Tung. The result showed that Quotations from Chairman Mao-Tse Tung were the most influential book in China's Cultural Revolution. The discourse of a communist party's representation was constructed for four functions which were the following: (1) The communist party as a revolutionary leader (2) The communist party as a heroic person who resisted the enemy and revolted national underdevelopment (3) The communist party as a representative of Marxism-Leninism (4) The communist party as a committed party for people. Besides, the system of address in a part of lexical strategies, modality, and metaphor can be found in the field of linguistic strategies. Moreover, the study also reflected that the communist party's representation in Chairman Mao-Tse Tung's discourse indicated an achievement for using the power of language to give words' definition, a role model for being a revolutionary leader, a man who stood up for an ideal, a good supporter for people.

Keywords: Representation, communist party, Quotations from Chairman Mao-Tse Tung, Critical Discourse Analysis

บทนำ

“คนหนุ่มสาวอ่านแต่ “คติพจน์เหมาเจ๋อตง”¹ พวกเขาสวดท่องบ่นและถกเถียงกันแต่ข้อความในหนังสือนี้ แล้วก็หนังสือซึ่งมีสีแดงเล่มเล็ก ๆ โบกไปมา มีอาการเช่นพวกหลงศาสนาอย่างบ้าคลั่ง” (เพน รอเบิร์ต, 2557: 480)

ในช่วงเหตุการณ์ปฏิวัติวัฒนธรรม (文化大革命 Cultural Revolution ค.ศ. 1966-1976) เป็นช่วงเวลาสำคัญที่มีการแพร่ขยายของลัทธิบูชาเหมา (Maoism) และปรากฏการบูชาตัวบุคคล (Cult of Personality)² โดยใช้รูปแบบการสร้างวาทกรรมผ่านวิธีการนำเสนอสื่อสารณะทั้งโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อ (propaganda) การติดรูปภาพของประธานเหมาที่สามารถพบเห็นได้แทบทุกที่ บทเพลงปลุกใจ รวมถึงการเผยแพร่แผ่นป้ายคำขวัญหรือคำพูดปลุกใจต่าง ๆ (กิตติพงศ์ สนธิสัมพันธ์, 2554: 111) ขณะเดียวกัน รูปแบบการเผยแพร่ยังรวมถึงหนังสือที่ได้รับความนิยมสูงสุดอย่างหนังสือคติพจน์เหมาเจ๋อตง ซึ่งเป็นหนังสือที่ได้รับความนิยมในต่างประเทศ มีการเผยแพร่ไปยัง 150 ประเทศ ทั้งจากทวีปเอเชีย ทวีปแอฟริกา รวมถึงแถบละตินอเมริกา ความนิยมของหนังสือเล่มดังกล่าวยังส่งผลให้ได้รับการขนานนามว่า “คัมภีร์แห่งช่วงปฏิวัติวัฒนธรรม” “คัมภีร์แห่งบูรพาทิศ”³ แม้แต่สื่อต่างชาติยังให้การยอมรับว่า หนังสือเล่มดังกล่าวเป็นหนังสือที่มีผู้อ่านมากที่สุดในศตวรรษที่ 20 และเป็นหนังสือที่มีผู้อ่านมากที่สุดในโลกอีกด้วย (Hu Songtao 胡松涛, 2011: 169)

คติพจน์เหมาเจ๋อตง หรือเหมาเจ๋อตงอัครวาท *《毛泽东语录》* (Quotations from Chairman Mao Tse-tung) หนังสือที่ทรงอิทธิพลสูงสุดต่อสังคมนานาชาติประชาชนจีนในช่วงเหตุการณ์ปฏิวัติวัฒนธรรม ซึ่งหลินเปียว (林彪 Lin Biao ค.ศ. 1907-1971) รองประธานคณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์จีนระหว่าง ค.ศ. 1958-1971 เป็นผู้รวบรวมบทสุนทรพจน์ คติพจน์และความคิดของเหมาเจ๋อตง มีสารัตถะสำคัญกล่าวถึงประเด็นสำคัญเกี่ยวกับแนวทางการปฏิวัติ ความคิดชั้นนำของเหมาเจ๋อตงในหลายประเด็น

¹ ข้อความต้นฉบับเลือกใช้คำว่า “คำพูดของเหมาเจ๋อตง” ซึ่งผู้วิจัยได้ปรับมาใช้คำว่า “คติพจน์เหมาเจ๋อตง” แทนด้วยเหตุผลที่มองว่าการใช้คติพจน์สื่อความถึงอำนาจของตัวบทที่ประธานเหมาเจ๋อตงใช้เพื่อสื่อสารและกล่อมเกล้าได้ดีกว่า

² การบูชาตัวบุคคล (Cult of Personality) เป็นลักษณะทางปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการสร้างวาทกรรมโดยการยกย่องบุคคลใดบุคคลหนึ่งด้วยความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและผู้ถูกปกครองผ่านช่องทางด้านวรรณคดี สถาปัตยกรรม ศิลปะและวิทยาศาสตร์เพื่อเป็นเครื่องมือสร้างความศรัทธาในมวลชน ศึกษาเพิ่มเติมจากวุฒิพงษ์ ประพันธ์มิตร และสุรสิทธิ์ อมรวิชชศักดิ์. (2563) “การศึกษาลัทธิบูชาตัวบุคคลในแบบเรียนวิชากิจกรรมกลุ่มเยาวชนแนวหน้าภายใต้การปกครองของประธานาธิบดีสีจิ้นผิง”. วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 31(1): 125-135.

³ ในเอกสารทางวิชาการที่ตีพิมพ์เป็นภาษาจีนโดยย่องานเขียน คติพจน์เหมาเจ๋อตง ให้เป็น “คัมภีร์แห่งช่วงปฏิวัติวัฒนธรรม” “คัมภีร์แห่งบูรพาทิศ” ผู้เขียนได้เลือกแปลตามต้นฉบับภาษาจีน “文革的《圣经》” และ “东方的《圣经》” โดยคำว่า 《圣经》 ตรงกับอังกฤษคำว่า “Bible” ผู้วิจัยเลือกแปลเป็นคำว่า “พระคัมภีร์” โดยเลือกแปลตามหนังสือ พระคัมภีร์สากล ฉบับสมบูรณ์ ซึ่งคณะกรรมการการคาทอลิกเพื่อคริสตศาสนาธรรม แผนกพระคัมภีร์ เป็นผู้ให้นิยามดังกล่าวไว้

เช่น พรรคคอมมิวนิสต์ ความคิดทฤษฎีชี้นำ สังคมนิยมและลัทธิคอมมิวนิสต์ กองทัพประชาชน แนวทางมวลชน งานการเมือง ลัทธิรักชาติกับลัทธิสากลนิยม ลัทธิวีรชนนักปฏิวัติ ความสามัคคี เยาวชน ปัญญาชน สตรี วัฒนธรรมและศิลปะ เป็นต้น

ความนิยมของเยาวชนและกลุ่มประชาชนที่มีต่อหนังสือปกแดง คติพจน์เหมาเจ๋อตง สะท้อนจากสถิติการจำหน่ายสูงเป็นอันดับหนึ่งของประเทศ มียอดจำหน่ายถึง 300 ล้านเล่ม (ศรุตม์ เพชรสกลวงศ์, 2549: 116) ปัจจัยส่วนหนึ่งมาจากการที่พรรคคอมมิวนิสต์จีนแจกจ่ายหนังสือเล่มดังกล่าวให้ทหารปลดแอกเป็นคู่มือปฏิบัติงานในกองกำลังทางทหาร ประชาชนทั่วไปที่ศรัทธาต่อประธานเหมา รวมถึงขบวนการพิทักษ์แดง หรือกลุ่มเรดการ์ด (红卫兵 Red Guard)⁴ ซึ่งเปรียบได้กับคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์ประจำตัวกลุ่มเรดการ์ด พวกเขาถูกสอนให้ท่องจำสรณิพนธ์ บทความ คติพจน์ของประธานเหมาที่อยู่ในหนังสือเล่มดังกล่าว กลุ่มเรดการ์ดต่างแข่งขันกันแสดงให้เห็นว่าตนสามารถจดจำทุกข้อความในหนังสือได้ (ศิริพร ดาบเพชร, 2561: 60) และพกหนังสือเล่มติดตัวราวกับเป็นปัจจัยที่ 5 ของตน

ภาพที่ 1 หนังสือคติพจน์เหมาเจ๋อตงฉบับภาษาจีน (ซ้าย) ฉบับแปลภาษาไทย (กลาง)
ฉบับแปลภาษาอังกฤษ (ขวา)

ที่มา: วุฒิพงษ์ ประพันธ์มิตร (ถ่ายเมื่อ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2563)

ความสำเร็จในการครอบงำมวลชนของหนังสือปกแดง คติพจน์เหมาเจ๋อตง นำมาสู่ประเด็นคำถามที่ว่า เหตุใดหนังสือเล่มเล็กเพียง 270 หน้า สามารถสร้างผู้ศรัทธาผู้คลั่งไคล้ประธานเหมาและเชิดชูพรรคคอมมิวนิสต์จีนอย่างบ้าคลั่ง ประเด็นดังกล่าวผู้วิจัยคาดว่าหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนความสำเร็จของการปฏิวัติวัฒนธรรมของ ประธานเหมา คืออำนาจของภาษาที่ปรากฏผ่านรูปแบบของวาทกรรม (discourse)

⁴ ขบวนการพิทักษ์แดง หรือ กลุ่มเรดการ์ด คือกลุ่มหนุ่มสาวและเยาวชนที่มีจุดยืนสนับสนุนแนวคิดของเหมาเจ๋อตง หนึ่งในบทบาทสำคัญของการขบวนการพิทักษ์แดง คือการร่วมทำลายสิ่งที่เป็น “ปฏิริยาสี่หลั” คือการกำจัดสี่เก่า (destroy the four olds) ตามเป้าหมายของประธานเหมา ประกอบด้วย การทำลายล้างวัฒนธรรม ประเพณี ความคิดแบบสังคมศักดินา และนิสัยแบบเก่าให้หมดสิ้น ศึกษาเพิ่มเติมที่: ศิริพร ดาบเพชร. 2561. การปฏิวัติวัฒนธรรมในจีน. กรุงเทพฯ: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ซึ่งเป็นหนึ่งในภาคปฏิบัติการทางสังคมผ่านข้อความ (text) ที่เชิดชูอุดมการณ์บางประการให้สูงขึ้น การที่มวลชนศรัทธาต่อพรรคคอมมิวนิสต์เป็นไปได้ว่า วาทกรรมได้ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการผลิตซ้ำ (reproduction) ภาพตัวแทนของพรรคคอมมิวนิสต์จีนเพื่อให้มวลชนสามารถรับรู้ถึงความสำคัญ บทบาทและหน้าที่ (function) ของพรรค

ภาพตัวแทน (representation) ของพรรคคอมมิวนิสต์จีน จึงเป็นประเด็นสำคัญที่ควรค่าแก่การศึกษาในเรื่องกลยุทธ์การประกอบสร้าง และการให้ความหมายถึงพรรคของประธานเหมา ซึ่งวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis) จะเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยเปิดเผยปฏิบัติการทางภาษาที่เป็นมากกว่าเครื่องมือในการสื่อสารภาษาทำหน้าที่จัดระเบียบ จัดลำดับความรู้สึคนึกคิด พร้อมทั้งเป็นกลไกสำคัญที่จะกำหนดวิธีพูด รวมถึงวิธีคิดของมนุษย์ไปพร้อม ๆ กัน (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2556: 357)

จากการศึกษางานวิชาการทั้งในและต่างประเทศพบว่า แม้ว่าหนังสือเล่มดังกล่าวจะได้รับความนิยมในจีนและต่างประเทศเป็นอย่างมาก แต่ยังไม่มีการศึกษาประเด็นของหนังสือเล่มดังกล่าวโดยตรง ส่วนมากจะเน้นกล่าวเพียงว่าเป็นหนังสือที่ได้รับความนิยมในช่วงเหตุการณ์ปฏิวัติวัฒนธรรมเท่านั้น ขณะเดียวกันเมื่อสืบค้นข้อมูลงานศึกษาผ่านการค้นหาคำสำคัญจากฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ในเว็บไซต์ 中国知网 (China National Knowledge Infrastructure) หรือ CNKI ซึ่งเป็นฐานสำคัญที่นักวิชาการชาวจีนใช้สืบค้นเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลวิชาการจากผู้ศึกษา ทั้งในระดับปริญญาโท ปริญญาตรี และระดับดุษฎีบัณฑิตก็ได้มีการเขียนงานวิจัยเป็นภาษาจีน พบเพียงงานศึกษาของหูซ่งเตา (胡松涛 Hu Songtao) (2011) ศึกษาประวัติของหนังสือ *คิตพิงเจ๋อแดง* โดยเน้นให้ข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการและการเผยแพร่หนังสือเล่มดังกล่าวในประเทศจีนและต่างประเทศ ไม่ได้มีการวิเคราะห์หรือวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาใด ๆ ทั้งนี้ การที่ไม่มีผู้ศึกษาในประเด็นดังกล่าวมากนัก อาจเกิดจากข้อจำกัดจากประเด็นอ่อนไหวทางการเมืองในการวิพากษ์วิจารณ์เหล่านี้จึงเป็นอุปสรรคต่อการศึกษาและเผยแพร่งานศึกษาดังกล่าว

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้สืบค้นงานศึกษาจากฐานข้อมูลต่างประเทศ พบงานศึกษาของแอนนี่ หวาง (Annie Wang, 2017) ศึกษาวิทยานิพนธ์ เรื่อง “หนังสือแดงเล่มเล็ก”: การแพร่กระจายการเผยแพร่ และอิทธิพลของหนังสือ *คิตพิงเจ๋อแดง* ในประเทศสหรัฐอเมริกา ค.ศ. 1967-1980 (The “Little Red Book”: The Dissemination, Influence, and Impact of Quotations from Chairman Mao Tse-Tung in the United States, 1967-1980) กล่าวถึงอิทธิพลของหนังสือ *คิตพิงเจ๋อแดง* ในฐานะที่เป็นคัมภีร์ในช่วงปฏิวัติวัฒนธรรม และเป็นสัญลักษณ์แสดงถึงการมาของลัทธิมาร์กซ์ นอกจากนี้ งานวิจัยชิ้นดังกล่าว ยังได้ให้มุมมองของอิทธิพลจากหนังสือเล่ม

ดังกล่าวต่อแนวคิดทางการเมือง เศรษฐกิจของประเทศสหรัฐอเมริกาทำให้วิถีแห่งความเป็นประชาธิปไตยเกิดความสั่นคลอน เช่น กระแสการผลิตหนังสือคติพจน์ของผู้นำ อาทิ หนังสือ *คติพจน์ของประธานาธิบดีลินดอน บี. จอห์นสัน* (*Quotations from Chairman LBJ*) ประธานาธิบดีคนที่ 36 ของสหรัฐอเมริกา (ตั้งแต่ค.ศ. 1963-1969) ตีพิมพ์และเผยแพร่เมื่อ ค.ศ. 1968 ซึ่งเป็นช่วงที่อยู่ระหว่างการปฏิวัติวัฒนธรรมของจีน เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม งานศึกษาที่กล่าวมาข้างต้นยังเป็นเพียงงานวิจัยหรือบทความสั้น ๆ ที่ยังจำกัดขอบเขตในการศึกษาเพียงด้านเดียว กล่าวคือ เน้นศึกษาประวัติ ที่มา รวมถึงอิทธิพลต่อการเผยแพร่ของหนังสือ *คติพจน์เหมาเจ๋อตง* ในประเทศต่าง ๆ เป็นหลัก หากแต่ในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาภาพตัวแทนของพรรคคอมมิวนิสต์ที่ปรากฏในหนังสือเล่มดังกล่าว ร่วมกับการวิเคราะห์บทบาทของวาทกรรมพรรคคอมมิวนิสต์ ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจความสำคัญของหนังสือคติพจน์เหมาเจ๋อตงในแงุ่มที่ลึกซึ้งและกว้างขวางมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อระบุภาพตัวแทนของพรรคคอมมิวนิสต์ที่ประกอบสร้างขึ้นในหนังสือปกแดง *คติพจน์เหมาเจ๋อตง*
2. เพื่อวิเคราะห์ตัวบทในเชิงวิพากษ์ตามแนวของนอร์แมน แฟร์คลัฟ

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ตัวบท (text) ทั้งหมดในบทความนี้ ผู้วิจัยใช้ หนังสือเรื่อง *คติพจน์เหมาเจ๋อตง* ซึ่งเป็นสำนวนแปลของบุญศักดิ์ แสงระวี ฉบับปี พ.ศ. 2551 สำนักพิมพ์สุภาพใจ
2. ในงานวิจัยนี้ มีทั้งการอ้างอิงปี ค.ศ. และ ปี พ.ศ. เพื่อให้เกิดความชัดเจน ผู้วิจัยจะระบุ ค.ศ. หน้าปี เช่น ค.ศ. 1949 ส่วน พ.ศ. จะไม่ใส่ เพราะจะปรากฏในส่วนของการอ้างอิงเป็นหลัก
3. ผู้วิจัยถ่ายทอดเสียงเป็นภาษาไทย โดยยึดตามเกณฑ์การถ่ายทอดเสียงภาษาจีนแมนดารินด้วยอักขระวิธีไทยของคณะกรรมการสืบค้นประวัติศาสตร์ไทยในเอกสารภาษาจีน สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2543 เป็นหลัก แต่ปรับให้ง่ายขึ้นตามข้อ 3.2 ในเกณฑ์ดังกล่าวซึ่งอนุโลมให้ถอดเสียง zh ch sh เป็น จ; ช/ฉ; ส/ซ โดยไม่ขีดเส้นใต้ก็ได้ ส่วนคำที่ใช้แพร่หลายแล้วในภาษาไทยจะเลือกใช้ตามความนิยมเดิม ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดอักษรจีนและคำแปลเป็นภาษาอังกฤษไว้ในวงเล็บเมื่อปรากฏเป็นครั้งแรก เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกต่อผู้อ่านในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเรื่องภาพตัวแทน (representation)

ภาพตัวแทน (representation) คือ การใช้ภาษาเพื่อสื่อสารทางความหมาย บางประการ หรือนำเสนอเพื่อสร้างความหมายสู่บุคคลอื่นผ่านบริบททางวัฒนธรรม (Stuart Hall, 1997: 15) ทั้งนี้ การศึกษาภาพตัวแทนจึงมีบทบาทสำคัญในแง่การวิเคราะห์ ภาพลักษณ์ผ่านเครื่องมือหนึ่ง ๆ เพื่อที่จะเผยให้เห็นปรากฏการณ์ทั้งทางสังคมและวัฒนธรรม

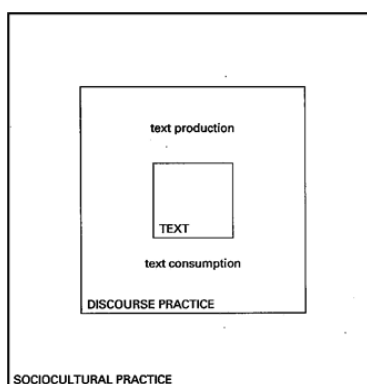
ในด้านมิติด้านสื่อศึกษา ภาพตัวแทนมีบทบาทเพื่อสื่อนัยถึงการสร้างและการนำเสนอความหมายของสรรพสิ่งผ่านสื่อที่สำคัญที่สุดคือ “ภาษา” โดยมโนทัศน์เรื่องภาพตัวแทน เน้นว่า “ภาพ” ที่เสนอผ่านสื่อไปยังผู้รับสารนั้นเป็นเพียง “ตัวแทน” ของความจริง แต่ไม่ใช่ความจริงแท้ เนื่องจากกระบวนการนำเสนอภาพต่าง ๆ ย่อมมีการเลือกนำเสนอ การตัดทอน การเรียบเรียง หรือการบิดเบือนความจริงของข้อมูล ที่ถูกเสนอผ่านภาพตัวแทนให้สามารถเปลี่ยนแปลงไปได้ (วันชนะ ทองคำเภา, 2550: 16) อาทิ การนำเสนอองค์ความรู้บางประการที่ประกอบสร้างขึ้นเพื่อสร้างการรับรู้ต่อสื่อบางอย่าง โดยที่เราไม่สามารถรับรู้ได้ว่า สิ่งที่กำลังรับรู้อยู่นั้นตรงกับความเป็นจริงหรือไม่ ภาพตัวแทนจึงไม่สามารถบอกความเป็นจริงของสรรพสิ่งทั้งหลายได้อย่างชัดเจน (ธเนศ วงศ์ยานนาวา, 2538: 16-18)

ทั้งนี้ ผู้วิจัยขอยกงานศึกษาในขอบเขตจีนศึกษาที่นำเสนอกรอบการศึกษาในลักษณะดังกล่าวให้เห็นภาพที่ชัดเจนยิ่งขึ้น อาทิ งานศึกษาของสุรสิทธิ์ อมรวิชชศักดิ์ (2020) ศึกษาภาพลักษณ์ของเจิ้งเหอ (郑和 Zheng He ค.ศ. 1914-1976) ที่ปรากฏรูปเคารพในสังคมไทยอย่างแพร่หลาย ทั้งพระพุทธรูปตามคติพุทธศาสนานิกายเถรวาทนามว่า หลวงพ่อโต “ข้าปออง” หรือพระภิกษุในพุทธศาสนาแบบจีนนิกาย รวมถึงเทพเจ้าตามคติจีน รูปเคารพของเจิ้งเหอจึงนำมาซึ่งภาพตัวแทนที่แสดงให้เห็นว่า สังคมของคนไทยรวมถึงชาวจีนโพ้นทะเลที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยในอดีต มีระบบการยกย่อง ศรัทธา และบูชารูปเคารพในฐานะวีรชนผู้กล้า ผู้สร้างคุณูปการให้กับประเทศ หากแต่ภาพตัวแทนที่ถูกนำเสนอในแต่ละชนบเป็นไปตามระบบความเชื่อในกลุ่มสังคมนั้น ๆ

กล่าวโดยสรุปคือ ภาพตัวแทน จึงทำหน้าที่ดำรงบทบาทเป็นระบบการทำงาน ของภาษาและวัฒนธรรมที่ต้องการนำเสนอมุมมอง หรือสื่อความของสรรพสิ่งหนึ่ง ๆ โดยอาจเป็นการนำเสนอมุมมองเพียงส่วนใดส่วนหนึ่งหรือเลือกเจาะจงประกอบสร้างข้อมูล เพื่อสร้างการรับรู้ให้แก่ผู้รับสารตามเป้าประสงค์ของผู้นำเสนอ อาจเป็นการสร้างวิถีปฏิบัติทางสังคม หรือการสร้างกลไกระเบียบทางสังคมให้เกิดขึ้น

2. วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ของนอร์แมน แฟร์คลัฟ

นอร์แมน แฟร์คลัฟ (Norman Fairclough) เสนออำนาจการกำหนดรูปแบบทางสังคมและวัฒนธรรมผ่านบริบทของวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ภายใต้ “กรอบมิติทั้งสามของวาทกรรม” (the three dimensional framework) เพื่อใช้ในการค้นหาปฏิบัติงานของอำนาจที่ปรากฏผ่านลักษณะของภาษา กรอบทั้งสามประกอบด้วย ตัวบท (text) วิถีปฏิบัติทางวาทกรรม (discursive practice) และวิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรม (socio-cultural practice) (Norman Fairclough, 1995: 54-57)

ภาพที่ 2 กรอบมิติทั้งสามของวาทกรรมของนอร์แมน แฟร์คลัฟ

ที่มา: Norman Fairclough. (1995). Media Discourse. London: Arnold. p. 59.

ผู้วิจัยได้สรุปกรอบการศึกษาทั้งสามตามสำนวนการสรุปความของ ญัฐพร พานโพธิ์ทอง (2556: 42-45) ดังนี้

ตัวบท (text) คือข้อความระดับที่สูงกว่าประโยค มีลักษณะเป็นชุดของตัวเลือก เช่น ระดับคำ ระดับโครงสร้างประโยค เพื่อสื่อเหตุการณ์หรือสภาพจากมุมมองหนึ่ง โดยทำหน้าที่ประกอบสร้างความหมาย ได้แก่ ระบบความรู้ ความเชื่อ อัตลักษณ์ และความสัมพันธ์ทางสังคม แนวคิดนี้เกี่ยวข้องกับบริบทหน้าที่ทางสังคมของภาษา มีหน้าที่ถ่ายทอดความคิด (ideational) ผ่านการสื่อมุมมองต่าง ๆ รวมถึงการตอกย้ำภาพแทนของสรรพสิ่งที่อยู่รอบตัวเรา หน้าที่ด้านบุคคลสัมพันธ์ (interpersonal) ที่เน้นดำรงอัตลักษณ์และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

วิถีปฏิบัติทางวาทกรรม (discursive practice) คือการผลิตหรือกระจายตัวบท และการบริโภคหรือการตีความตัวบท บนพื้นฐานของมุมมองที่ว่า วิถีปฏิบัติทางวาทกรรมเป็นสื่อกลางระหว่างสังคมกับภาษาในตัวบท นอกจากนี้ งานศึกษาของ

สามชาย ศรีสันต์ (2561) ได้ให้แนวทางให้เห็นว่าการวิเคราะห์ภาคปฏิบัติทางวาทกรรมจะต้องมองให้เห็นถึงความรู้ ความคิดที่ถูกผลิตซ้ำซึ่งมาจากธรรมเนียมปฏิบัติ (convention) และอุดมการณ์ (ideology) ที่ถูกนำมาปรับปรุงตกแต่ง และก่อรูปขึ้นใหม่ในอาณาบริเวณที่วาทกรรมและตัวบทต่าง ๆ ได้มาปะทะประสานกัน

วิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรม (socio-cultural practice) แพร่คลัฟ ได้แบ่งปรากฏการณ์ดังกล่าว ออกเป็น 3 ระดับ โดยเริ่มจากระดับสถานการณ์ (situation) ซึ่งเป็นปริบทแวดล้อมเหตุการณ์การสื่อสารนั้น ต่อมาคือระดับสถาบัน (institution) คือสถาบันที่เกิดเหตุการณ์การสื่อสารนั้น ๆ และยักรวมถึงระดับกรอบสังคมวัฒนธรรม ซึ่งจะทำให้เห็นความสัมพันธ์แบบวิภาษระหว่างตัวบทกับสังคม

การวิเคราะห์ถ้อยคำในตัวบทผ่านกรอบวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ของนอร์แมน แพร่คลัฟ จะสะท้อนให้เห็นการประกอบสร้างภาพตัวแทนของพรรคคอมมิวนิสต์ผ่านกลวิธีทางภาษา (linguistic strategies) ในตัวบทที่ไม่เพียงทำหน้าที่สื่อแทนความคิด (ideational representation) และสื่อแทนปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (interpersonal representation) เท่านั้น หากแต่ภาษาที่ใช้นำเสนอข้อความยังมีกลไกในการอธิบายความหมายภายใต้วัตถุประสงค์บางประการแฝงอยู่ (จันทิมา อังคพณิกิจ, 2561: 180-181)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษากรอบแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องวาทกรรม และภาพตัวแทน และหนังสือปกแดง *คดีพจน์เหมาเจ๋อตง* โดยค้นคว้าจากเอกสารทั้ง 3 ภาษา ได้แก่ ภาษาจีน ภาษาอังกฤษ และภาษาไทย
2. สืบค้นข้อความที่ปรากฏในแต่ละหัวข้อของหนังสือปกแดง *คดีพจน์เหมาเจ๋อตง* จากสำนวนแปลของบุญศักดิ์ แสงระวี ฉบับ พ.ศ. 2551 สำนักพิมพ์สุภาพใจ
3. คัดเลือกตัวบทที่กล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ของพรรคคอมมิวนิสต์ที่ปรากฏในหนังสือปกแดง *คดีพจน์เหมาเจ๋อตง*
4. นำตัวบทที่คัดเลือกจัดกลุ่มการเสนอภาพตัวแทน พร้อมนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
5. นำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical description)

ผลการวิจัย

หนังสือปกแดง *คติพจน์เหมาเจ๋อตง* เป็นตัวบทที่ประกอบสร้างภาพตัวแทนของพรรคคอมมิวนิสต์ 4 บทบาทสำคัญ ได้แก่ 1) พรรคคอมมิวนิสต์ในฐานะผู้นำการปฏิวัติ 2) พรรคคอมมิวนิสต์ในฐานะวีรชนผู้ต่อสู้กับศัตรู และปฏิบัติความล้ำหลังของชาติ 3) พรรคคอมมิวนิสต์ในฐานะตัวแทนของลัทธิมาร์กซ์-เลนิน และ 4) พรรคคอมมิวนิสต์ในฐานะพรรคที่ยืนหยัดเพื่อประชาชน

1. พรรคคอมมิวนิสต์ในฐานะผู้นำการปฏิวัติ

ในประวัติศาสตร์พรรคคอมมิวนิสต์ การปฏิวัติ (revolution) ถือเป็นหนึ่งในกลไกสำคัญของการศึกษาลัทธิมาร์กซ์ที่เข้ามามีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงความล้ำหลังและสร้างประเทศจีนยุคใหม่ให้เข้มแข็ง ขณะเดียวกัน ประธานเหมาเคยให้ทัศนะไว้ว่า ภายใต้การใช้แนวคิดดังกล่าว นักประวัติศาสตร์มาร์กซิสต์จะต้องไม่ฉีกทิ้งประวัติศาสตร์เดิมของชาติ กล่าวคือ ความคิดนับตั้งแต่แนวคิดขงจื้อจนถึงซุนยัตเซ็นจำเป็นต้องวิเคราะห์และสรุปอย่างถี่ถ้วน จึงจะนำมาซึ่งภาพปัจจุบันที่ชัดเจนยิ่งขึ้น (มหาราชกูร์, 2519: 29)

บทบาทสำคัญหนึ่งของพรรคคอมมิวนิสต์คือการปฏิวัติความล้ำหลังของชาติตามท่วงทำนองของการปฏิวัติแห่งลัทธิมาร์กซ์-เลนิน ผสานกับความคิดของเหมาเจ๋อตง (毛泽东思想 Mao Zedong Thought) โดยเหมาเจ๋อตงได้ใช้ทฤษฎีของลัทธิมาร์กซ์-เลนินเป็นฐานความคิดในการดำเนินการทางการเมือง ส่งผลให้การปฏิวัติของประเทศจีนเอาชนะเหนือความเสื่อมโทรมของลัทธิจักรวรรดินิยม (Imperialism) ระบบศักดินาสวามิภักดิ์ (Feudalism) ความเป็นทุนนิยม (Capitalism) ของสังคมจีนในยุคที่ผ่านมา จนนำมาซึ่งชัยชนะแห่งความเท่าเทียมกันของมวลชนทั้งชาติ (Guo tao 郭涛, 2018: 4-5) กล่าวได้ว่า การปฏิวัติจึงเป็นหัวใจสำคัญของพรรคคอมมิวนิสต์ในการพัฒนาความก้าวหน้าของประเทศ ดังถ้อยคำในตัวบทของหนังสือปกแดง *คติพจน์เหมาเจ๋อตง* ที่ปรากฏการสื่อภาพแทนของพรรคคอมมิวนิสต์ในฐานะผู้นำการปฏิวัติของชาติ ดังข้อความที่ 1-5

ข้อความที่ 1

“พลังที่เป็นแกนในการนำภารกิจของเราคือพรรคคอมมิวนิสต์จีน รากฐานทางทฤษฎีที่ชี้นำความคิดของเราคือลัทธิมาร์กซ์-เลนิน” (15 กันยายน ค.ศ. 1954)

(บุญศักดิ์ แสงระวี, 2551: 13)

ข้อความที่ 2

“เมื่อจะปฏิวัติ ก็ต้องมีพรรคปฏิวัติพรรคหนึ่ง หากไม่มีพรรคที่ปฏิวัติพรรคหนึ่ง ไม่มีพรรคปฏิวัติที่ก่อตั้งขึ้นตามทฤษฎีปฏิวัติและท่วงทำนองปฏิวัติแห่งลัทธิมาร์กซ์-เลนินพรรคหนึ่งแล้ว ก็เป็นไปได้ที่จะนำชนชั้นกรรมกรและมวลประชาชนอันไพศาลไปเอาชนะจักรวรรดินิยมและสุนัขรับใช้ของมัน” (พฤศจิกายน ค.ศ. 1948)

(บุญศักดิ์ แสงระวี, 2551: 13)

ข้อความที่ 3

“พรรคคอมมิวนิสต์จีนเป็นแกนนำของประชาชนจีนทั่วประเทศ หากไม่มีแกนเช่นนี้แล้ว การก่อกบฏคอมมิวนิสต์ก็จะไม่สามารถได้รับชัยชนะ” (25 พฤษภาคม ค.ศ. 1957)

(บุญศักดิ์ แสงระวี, 2551: 15-16)

ข้อความที่ 4

“เราไม่เพียงแต่สั่นหตุในการทำลายโลกเก่าเท่านั้น หากยังสั่นหตุในการสร้างโลกใหม่อีกด้วย” (5 มีนาคม ค.ศ. 1949)

(บุญศักดิ์ แสงระวี, 2551: 22)

ข้อความที่ 5

“เพื่อที่จะพัฒนาภารกิจสังคมนิยมของประเทศจีนอย่างรวดเร็วบนรากฐานที่มั่นคงกว่าเดิม ประชาชนจีนกำลังดำเนินการเคลื่อนไหวปรับปรุงท่วงทำนองอย่างคึกคักมีชีวิตชีวาภายใต้การนำของพรรคคอมมิวนิสต์ ซึ่งก็คือเปิดการโต้แย้งครั้งใหญ่ที่มีลักษณะมวลชนทั่วประเทศอย่างมีการนำและอย่างเสรีโดยวิธีการแบบข้อเท็จจริง และชี้แจงแสดงเหตุผลกันทั้งในเมืองและในชนบทเกี่ยวกับปัญหาวิถีทาง 2 สาย ระหว่างสังคมนิยมกับทุนนิยม...” (6 พฤศจิกายน ค.ศ. 1957)

(บุญศักดิ์ แสงระวี, 2551: 56-57)

จากข้อความที่ 1-5 ปรากฏกลวิธีทางภาษาที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างข้อความ ได้แก่ การใช้กลวิธีทางศัพท์ (lexical strategies) ในด้านการใช้สรรพนามเรียกขาน (system of address) ในการเหมารวมการเรียกพรรคคอมมิวนิสต์และมวลชนว่า “เรา” ซึ่งการเรียกรวมในลักษณะดังกล่าวเป็นการแสดงความใกล้ชิดและสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างพรรคกับมวลชน ขณะเดียวกันยังพบการใช้จรรยาบรรณ (speech acts) ซึ่งเป็นถ้อยคำที่บ่งเจตนาบางอย่างของผู้สื่อสาร (จันทิมา อังคพนชกิจ, 2561: 204) ในแง่ของการชี้แนะ (directive) เพื่อเชื่อเชิญให้มวลชนเห็นความสำคัญของพรรคผ่านรูปแบบแสดงเงื่อนไข (conditional sentence) แสดงความสัมพันธ์แบบเหตุ-ผล ดังตัวอย่างที่ 2 และ

ตัวอย่างที่ 3 ปรากฏการใช้คำว่า หาก...ก็... ซึ่งสื่อให้เห็นถึงความสำคัญว่าหากไม่มีพรรคคอมมิวนิสต์ การปฏิวัติของชาติก็จะไม่สามารถดำเนินไปได้ข้อความจากตัวอย่างทั้งสองพยายามสื่อให้เห็นบทบาทและหน้าที่ของพรรคเพื่อโน้มน้าวมวลชนให้เข้าร่วมการปฏิวัติของพรรค

นอกจากนี้ ตัวบทยังได้สะท้อนภาพลักษณ์ของพรรคคอมมิวนิสต์จีนในบทบาทผู้นำการปฏิวัติ เมื่อทำการวิเคราะห์ตัวบทยจะพบว่าปรากฏคำที่สะท้อนภาพตัวตนดังกล่าวจากหลายตัวบทด้วยกัน เช่น ในข้อความที่ 1 กล่าวว่า พรรคคอมมิวนิสต์คือ “พลังที่เป็นแกนในการนำภารกิจ” เช่นเดียวกับข้อความที่ 3 ซึ่งกล่าวว่า “พรรคคอมมิวนิสต์จีนเป็นแกนนำของประชาชนจีนทั่วประเทศ” ข้อความทั้งสอง ตอกย้ำภาพให้เห็นชัดถึงการช่วงชิงอำนาจเพื่อเป็นผู้นำในการปฏิวัติแบบเบ็ดเสร็จของพรรคคอมมิวนิสต์ เป็นภาพใหญ่ที่สุดที่สะท้อนถึงบทบาทและหน้าที่การดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของพรรคคอมมิวนิสต์ เพื่อพัฒนาชาติและถอนรากถอนโคนจากความล้าหลังของประเทศ

2. พรรคคอมมิวนิสต์ในฐานะวีรชนผู้ต่อสู้กับศัตรู และปฏิวัติความล้าหลังของชาติ

แถลงการณ์พรรคคอมมิวนิสต์ (The Communist Manifesto) โดยคาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx) และเฟรเดอริค เองเงิลส์ (Friedrich Engels) กล่าวว่าประวัติศาสตร์ของสังคมทั้งหมดที่ผ่านมาจนกระทั่งถึงบัดนี้ ล้วนแต่เป็นประวัติศาสตร์แห่งการต่อสู้ทางชนชั้น ทั้งเสรีชนกับทาส ผู้ดีกับสามัญชน เจ้าผู้ครองแคว้นกับทาสกสิกร นายช่างในสมาคมอาชีพกับลูกมือ สรุปแล้วก็คือผู้กดขี่กับผู้ถูกกดขี่ต่างอยู่ในฐานะที่เป็นปฏิปักษ์ต่อกันตลอดเวลาดำเนินการต่อสู้ที่บางครั้งซ่อนเร้น บางครั้งเปิดเผยอยู่มิได้ขาด และการต่อสู้แต่ละครั้งก็ล้วนจบลงด้วยสังคมทั้งสังคมถูกเปลี่ยนแปลงด้วยการปฏิวัติหรือไม่ก็ชนชั้นที่ต่อสู้กันสูญสลายไปด้วยกัน (คาร์ล มาร์กซ์, เฟรเดอริค เองเงิลส์, 2510: 40-41)

ศัตรูที่เป็นปฏิปักษ์ต่อชาติ กลายเป็นโรคเรื้อรังที่จะคอยขัดขวางความเจริญของชาติ พรรคคอมมิวนิสต์จึงมีหน้าที่ในการปฏิวัติและกำจัดผู้ขัดขวางการพัฒนาชาติ สร้างผ่านข้อความในหนังสือปกแดง *คติพจน์เหมาเจ๋อตง* ที่ปรากฏการสร้างภาพแทนของพรรคคอมมิวนิสต์ในฐานะวีรชนผู้ต่อสู้กับศัตรู และปฏิวัติความล้าหลัง ดังข้อความที่ 6-9

ข้อความที่ 6

“ทำไมจึงต้องมีพรรคปฏิวัติ ? เพราะว่าในโลกนี้มีศัตรูที่กดขี่ประชาชนอยู่ ประชาชนต้องการจะโค่นการกดขี่ของศัตรู ฉะนั้น จึงต้องมีพรรคปฏิวัติ กล่าวสำหรับ

ยุคทุนนิยมและยุคจักรวรรดินิยมแล้ว ก็จำเป็นต้องมีพรรคปฏิวัติอย่างพรรคคอมมิวนิสต์นี้ ถ้าไม่มีพรรคปฏิวัติอย่างพรรคคอมมิวนิสต์นี้แล้วที่ประชาชนคิดจะโค่นการกดขี่ของศัตรูก็ ย่อมจะเป็นไปไม่ได้” (1 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1942)

(บุญศักดิ์ แสงระวี, 2551: 14)

ข้อความที่ 7

“เราเป็นพรรคคอมมิวนิสต์ เมื่อเราจะนำประชาชนไปโค่นศัตรู ขบวนการของเรา ก็จะต้องเป็นระเบียบ จังหวะก้าวก็ต้องพร้อมเพรียง ทหารจะต้องยอดเยี่ยม อาวุธจะต้องดี ถ้าไม่เพียงพอพร้อมด้วยเงื่อนไขเหล่านี้แล้ว เราจะไปโค่นศัตรูลงไม่ได้” (1 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1942)

(บุญศักดิ์ แสงระวี, 2551: 14-15)

ข้อความที่ 8

“ถ้าไม่มีความพยายามของพรรคคอมมิวนิสต์จีน ไม่มีชาวพรรคคอมมิวนิสต์จีน เป็นหลักศีกกลางน้ำเชี่ยวของประชาชนจีนแล้ว ความเป็นเอกราชและการปลดแอกของ ประเทศจีนก็จะไปไม่ได้....” (24 เมษายน ค.ศ. 1945)

(บุญศักดิ์ แสงระวี, 2551: 15)

ข้อความที่ 9

“...ส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของแนวทางการเมืองของพรรคคอมมิวนิสต์จีน คือ แนวทางการเมืองที่ทั้งร่วมมือทั้งต่อสู้กับชนชั้นนายทุน ที่เรียกว่าร่วมมือในที่นี้ หมายถึง แนวร่วมที่เราสร้างไว้กับชนชั้นนายทุนนี้เองที่เรียกว่าต่อสู้กัน ในเวลาที่ร่วมมือกับชนชั้น นายทุน หมายถึงการต่อสู้โดย “สันติ” และ “ไม่หลังเลียด” ทั้งทางความคิดทางการเมือง และทางการเมืองจัดตั้ง และในเวลาที่ถูกบังคับให้แตกแยกกับชนชั้นนายทุนก็เปลี่ยนเป็น การต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธ” (4 ตุลาคม ค.ศ. 1937)

(บุญศักดิ์ แสงระวี, 2551: 84-85)

จากข้อความที่ 6-9 ปรากฏการใช้ทัศนภาวะ (modality) ซึ่งเป็นการใช้ทัศนะของผู้พูดเข้าไปในถ้อยคำที่กล่าวเพื่อประเมินความจริงของถ้อยคำ (ภพ สวัสดิ์, 2561: 61) สร้างน้ำหนักที่มั่นคงและเชื่อมั่นของถ้อยคำ โดยพบคำว่า จะต้อง ร่วมกับคำกริยา ดังข้อความที่ 7 กล่าวว่า “เมื่อเราจะนำประชาชนไปโค่นศัตรู ขบวนการเราก็จะต้อง เป็นระเบียบ จังหวะก้าวก็ต้องพร้อมเพรียง ทหารจะต้องยอดเยี่ยม อาวุธจะต้องดี ถ้าไม่เพียงพอพร้อมด้วยเงื่อนไขเหล่านี้แล้ว เราจะไปโค่นศัตรูลงไม่ได้” เช่นเดียวกันกับ ข้อความที่ 6 ยังปรากฏการใช้คำว่า ฉะนั้น...จึงต้อง... จากถ้อยคำที่ว่า “ทำไมจึงต้องมีพรรค

ปฏิวัติ? เพราะว่าในโลกนี้มีศัตรูที่กดขี่ประชาชนอยู่ ประชาชนต้องการจะโค่นการกดขี่ของศัตรู ฉะนั้น จึงต้องมีพรรคปฏิวัติ...” ซึ่งการใช้ถ้อยคำลักษณะดังกล่าวในแง่ของหน้าที่การสื่อสาร เป็นการเพิ่มน้ำหนักของประโยคให้เห็นว่าสิ่งนี้เป็นสิ่งที่พึงปฏิบัติ ขณะเดียวกันในอีกแง่หนึ่ง การใช้ศัพทวาทะในลักษณะดังกล่าวยังอาจเป็นการกลบเกลื่อนหรือเบี่ยงเบนความจริง (hedging) จากข้อมูลบางประการให้ผู้อ่านเข้าใจว่า ความเป็นจริงที่น่าเชื่อถือปรากฏอยู่ (จันทิมา อังคพณกิจ, 2561: 197) กล่าวคือ ข้อความในระดับคำเน้นน้ำหนักให้เห็นถึงความจำเป็นของการปฏิวัติที่ต้องปราบศัตรูผู้กดขี่ประชาชนในชาติ และเราให้ประชาชนศรัทธาต่อพรรคคอมมิวนิสต์ในฐานะผู้นำการปฏิวัติในครั้งนี้อย่างสุดใจ

นอกจากนี้ ตัวบทยังสะท้อนมุมมองให้เห็นภาพตัวแทนของพรรคคอมมิวนิสต์ในบริบทที่สร้างการรับรู้ต่อผู้อ่านหนังสือ *คติพจน์เหมาเจ๋อตง* ให้เห็นว่า พรรคคอมมิวนิสต์จะเป็นผู้ปราบศัตรูให้แก่ประเทศชาติ โดยศัตรูที่พรรคหมายถึงความถึงนั้น คือ “ความเป็นทุนนิยม” “ความเป็นจักรวรรดินิยม” รวมถึง “ชนชั้นนายทุน” ซึ่งคาร์ล มาร์กซ์ และเฟรเดอริก เองเงิลส์ (คาร์ล มาร์กซ์, เฟรเดอริก เองเงิลส์, 2510: 44) ยังเคยกล่าวว่า

“ชนชั้นดังกล่าว เป็นชนชั้นที่ปล้นล้างทรัพย์สินของอาชีวะทั้งปวง อันเป็นที่เกลียดชังและชวนให้เคารพยำเกรงตลอดมานั้นเสีย ชนชั้นนี้ได้ทำให้นายแพทย์ ทนายความ หมอสอนศาสนา กวี และวิทยากรกลายเป็นผู้ใช้แรงงานรับจ้างที่ชนชั้นนี้ว่าจ้างมาด้วยเงิน ขณะเดียวกันชนชั้นนายทุนได้กระชากแพรคลุมหน้าแห่งความรู้สึกรอบัน อ่อนโยนที่คลุมความสัมพันธ์ทางครอบครัวนั้นเสีย และทำให้ความสัมพันธ์นี้เปลี่ยนเป็นความสัมพันธ์ทางเงินตราล้วน ๆ”

ข้อความดังกล่าวจึงเป็นแม่บทสำคัญที่สร้างการตีตราให้เห็นว่า กลุ่มคนเหล่านี้เปรียบเหมือนบ่อนทำลายอุดมการณ์ของลัทธิคอมมิวนิสต์ที่ควรแก่การกำจัดในขณะนั้น ทั้งนี้ คุณสมบัติตามลักษณะที่ประธานเหมาได้กล่าวไว้ในตัวบท คือมาตรวัดตัวสำคัญที่ชี้ให้เห็นถึงการทำลายชนชั้นปฏิวัติ⁵ ทั้งสี่ ได้แก่ เจ้าที่ดิน ขาวนารวย พวกปฏิปักษ์การปฏิวัติ และพวกอันธพาลท้องถิ่นของกลุ่มเยาวชนเรดการ์ดในเหตุการณ์ปฏิวัติวัฒนธรรม เพื่อจับบุคคลในกลุ่มดังกล่าวมาประจานให้เกิดความอับอายและสูญเสียชื่อเสียงและทรัพย์สิน ก่อให้เกิดความรุนแรง รวมถึงผลกระทบตามมาในวงกว้าง เช่นเดียวกับข้อมูลจากงานศึกษาของวรศักดิ์ มหัทธโนบล สะท้อนผลข้อมูลให้เห็นว่า ในกรุงปักกิ่งระหว่างเดือนสิงหาคม-กันยายน ค.ศ. 1996 มีผู้เสียชีวิตจากการปะทะกันประมาณ 1,700 คน มีผู้ถูกยึดบ้านและทรัพย์สินสูงถึง 33,600 ราย เช่นเดียวกันกับเมืองต้าชิง กลุ่มเรดการ์ดได้

⁵ ชนชั้นปฏิวัติ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและขอให้คำจำกัดความดังต่อไปนี้ ชนชั้นปฏิวัติ หมายถึง กลุ่มชนชั้นทางสังคมที่เป็นพวกขัดขวางความจริงของงาม และความก้าวหน้าของสังคม หัวใจเพียงกบฏโดยผลประโยชน์เพื่อส่วนตน โดยมีได้ค่านึงถึงผู้อื่น และคนในชนชั้นดังกล่าวมักเอารัดเอาเปรียบบุคคลที่อยู่ในฐานะต่ำกว่า อาทิ กลุ่มกรรมกร ชาวนา เป็นต้น.

บุกโจมตีกลุ่มชนชั้นปฏิกิริยาทั้งสี่ มีทั้งที่ถูกฆ่าพร้อมครอบครัวรวม 325 ราย และมีผู้ที่ถูก
กำจัดแบบถอนรากถอนโคนทั้งครอบครัวรวม 22 ครอบครัว (วรศักดิ์ มหัทธโนบล, 2557:
163)

อย่างไรก็ตาม หากมองในแง่การใช้ภาษาของประธานเหมา ประเด็นดังกล่าว
นับเป็นความสำเร็จของพรรคคอมมิวนิสต์ที่พยายามดึงบทบาทหน้าที่ผ่านการทำงานของ
ภาษา เพื่อแสดงให้แก่ผู้อ่านหนังสือปกแดง คิดพจน์เหมาเจอตง เห็นว่า พรรคมีหน้าที่ใน
การเป็นตัวแทนปราบปรามความอยุติธรรมที่เกิดขึ้นในประเทศ และพิทักษ์ความเท่าเทียม
ของชนชั้น ในสังคมให้กลับคืนมา จึงเป็นผลให้กลุ่มเยาวชนเรดการ์ดเข้าใจกระบวนการและ
เห็นด้วยกับการปฏิวัติเป็นวงกว้างทั่วประเทศ

3. พรรคคอมมิวนิสต์ในฐานะตัวแทนของลัทธิมาร์กซ์-เลนิน

ลัทธิมาร์กซ์ คือหนทางแห่งวิถีของพรรคคอมมิวนิสต์ คือหลักปรัชญาแห่ง
เศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของมวลมนุษยชาติที่เป็นไปเพื่อผลประโยชน์ต่อมวลชน
ทั้งปวงมวลชนและพิทักษ์ผลประโยชน์เพื่อมวลชนอย่างสุดหัวใจ ประกอบร่วมกับแนวทางที่
ตั้งอยู่บนทัศนะแห่งธรรมชาติและสังคม โดยมีแนวทางพื้นฐาน อาทิ การค้นหาความจริงจาก
ประสบการณ์ (实事求是 Seeking Truth from Facts) ความขัดแย้งพื้นฐานของสังคม
(社会基本矛盾 the fundamental contradictions of socialist society) การเดินตาม
แนวทางของมวลชน (群众路线 Mass Lines) อันเป็นความคิดชั้นนำสำคัญที่จะเปลี่ยนแปลง
แนวความคิดและวิธีการดำเนินงานของโลก (Feng Hao 冯皓, Zhang Xingwu 章兴鸣,
2018: 7) เช่นเดียวกับลัทธิเลนินว่าด้วยแนวคิดการนำด้วยพรรคคอมมิวนิสต์ซึ่งเป็นที่มาของ
ประชาธิปไตยแบบรวมศูนย์ เน้นถึงความสัมพันธ์ของการมีพรรคคอมมิวนิสต์เป็นผู้นำของ
การปฏิวัติชนชั้นกรรมาชีพให้สำเร็จ (อาร์ม ตั้งนิรันดร, 2557: 57)

บุญศักดิ์ แสงระวี ได้กล่าวถึงประเด็นนี้ไว้ว่า แนวทางของลัทธิมาร์กซ์-เลนิน
เป็นแม่บทสำคัญที่ก่อให้เกิดความคิดเหมาเจอตงขึ้น ซึ่งความคิดเหมาเจอตงคือการพัฒนา
อย่างมีอัตลักษณ์สร้างสรรค์⁶ ต่อลัทธิมาร์กซ์ เป็นหลักการทฤษฎีที่ถูกต้องและการสรุป
ความชัดเจนเกี่ยวกับการปฏิวัติและสรรค์สร้างของประเทศจีน แนวทางมาร์กซ์-เลนินใน
แบบฉบับของจีนถือเป็นผลึกแห่งปัญญารวมหมู่ของพรรคคอมมิวนิสต์จีนที่เหมาเจอตงเป็น
ตัวแทนสำคัญ (บุญศักดิ์ แสงระวี, 2551: 184) ความคิดของเหมาเจอตงตั้งอยู่บนหลักการ
3 ประการ กล่าวคือ การค้นหาความจริงจากประสบการณ์ โดยให้ยึดประสบการณ์จริง

⁶ ข้อความต้นฉบับใช้คำว่า “ลักษณะสร้างสรรค์” หากแต่ผู้วิจัยขอปรับใช้คำว่า “อัตลักษณ์สร้างสรรค์” สืบเนื่องจากจากเหมาเจอตงนำ
แนวคิดของมาร์กซ์-เลนินมาเป็นฐานคิดแล้วดำเนินการประยุกต์และสร้างสิ่งใหม่ที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมของประเทศจีนในขณะนั้น
กล่าวคือ เป็นการสร้างแนวทางการปกครองที่เน้นแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจ สิทธิของมวลชน การฝึกและเชิดชูอารยธรรมของชาติ
แนวทางดังกล่าวจึงเปรียบ

เป็นที่ตั้ง เชื่อมโยงทฤษฎีให้เข้ากับบริบทสภาพจริง การเดินตามแนวทางของมวลชน เป็นรากฐานสำคัญของพรรคคอมมิวนิสต์ให้ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นไปเพื่อมวลชน พึงพากำลังของมวลชนเพื่อเปลี่ยนแปลงประเทศ และการเป็นตัวของตัวเอง ในการยึดถือทิศทางการพัฒนาประเทศและประชาชาติให้ตั้งอยู่บนรากฐานแห่งพลังตัวตน และยืนหยัดในหนทางของตน (Bianxiezu 编写组, 2015: 13) ดังถ้อยคำในคำขวัญที่ปรากฏการสร้างภาพตัวแทนของพรรคคอมมิวนิสต์ในฐานะตัวแทนของลัทธิมาร์กซ์-เลนิน ดังข้อความที่ 10-15

ข้อความที่ 10

พรรคที่มีวินัย ที่ติดอาวุธด้วยทฤษฎีลัทธิมาร์กซ์-เลนิน ที่ใช้วิธีการวิจารณ์ตนเอง และสัมพันธ์กับมวลประชาชนพรรคหนึ่ง กองทัพที่นำโดยพรรคเช่นนี้กองทัพหนึ่ง และแนวร่วมของชนชั้นปฎิวัติและกลุ่มปฎิวัติฝ่ายต่าง ๆ ที่นำโดยพรรคเช่นนี้แนวร่วมหนึ่ง 3 สิ่งนี้เป็นอาวุธสำคัญของเราในการเอาชนะศัตรู (30 มิถุนายน ค.ศ. 1949)

(บุญศักดิ์ แสงระวี, 2551: 16)

ข้อความที่ 11

พรรคคอมมิวนิสต์จีนซึ่งติดอาวุธด้วยลัทธิมาร์กซ์-เลนิน ทั้งทางทฤษฎีและทางความคิดได้เกิดท่วงทำนองการทำงานแบบใหม่ขึ้นในหมู่ประชาชนจีน ที่สำคัญคือท่วงทำนองที่ทฤษฎีประสานกับการปฏิบัติ ท่วงทำนองที่สัมพันธ์กับมวลประชาชนอย่างสนิทแน่นแฟ้น และท่วงทำนองที่วิจารณ์ตนเอง (24 เมษายน ค.ศ. 1945)

(บุญศักดิ์ แสงระวี, 2551: 17)

ข้อความที่ 12

ที่แล้วมาเราเคยกล่าวว่าการเคลื่อนไหวปรับปรุงท่วงทำนองเป็น “การเคลื่อนไหวให้การศึกษาทางลัทธิมาร์กซ์อย่างทั่วถึง” การปรับปรุงท่วงทำนองก็คือทั่วทั้งพรรคศึกษาลัทธิมาร์กซ์ โดยผ่านการวิจารณ์และวิจารณ์ตนเอง ในระหว่างปรับปรุงท่วงทำนอง เราจะสามารถเรียนรู้ลัทธิมาร์กซ์ได้มากขึ้นกว่าเดิมบ้างอย่างแน่นอน (12 มีนาคม ค.ศ. 1957)

(บุญศักดิ์ แสงระวี, 2551: 17-18)

ข้อความที่ 13

จะต้องให้บรรดาตัวตั้งตัวตีที่นำหน้าของพรรคในชั้นต่าง ๆ รู้ว่า การที่ทฤษฎีกับการปฏิบัติประสานกันอย่างแน่นแฟ้นเช่นนี้ เป็นสัญลักษณ์อันเด่นชัดประการหนึ่งที่เราชาวพรรคคอมมิวนิสต์แตกต่างกับพรรคอื่น ๆ ทั้งหมด (24 เมษายน ค.ศ. 1945)

เหมือนอัตลักษณ์แห่งระบอบการเมืองของประเทศจีนที่แสดงถึงความโดดเด่นและไม่มีชาติใดเหมือนในด้านการผสมผสานลัทธิมาร์กซ์-เลนินร่วมกับความเป็นจีนอย่างลงตัว จึงเป็นที่มาของการใช้คำว่า “อัตลักษณ์” ในงานวิจัยนี้

(บุญศักดิ์ แสงระวี, 2551: 28)

ข้อความที่ 14

พรรคของเราที่เป็นพรรคที่ถือลัทธิมาร์กซ์-เลนินเป็นรากฐาน ทั้งนี้เพราะว่าลัทธินี้เป็นผลึกแห่งความคิดวิทยาศาสตร์ที่ถูกต้องที่สุด และปฏิบัติที่สุดของชนชั้นกรรมาชีพทั่วโลก (24 เมษายน ค.ศ. 1945)

(บุญศักดิ์ แสงระวี, 2551: 28)

ข้อความที่ 15

พรรคคอมมิวนิสต์ไม่กลัวการวิจารณ์ เพราะว่าเราเป็นนักลัทธิมาร์กซ์ สังคมนิยมอยู่กับฝ่ายเรา กรรมกร และชาวนาซึ่งเป็นมวลชนพื้นฐานที่อยู่กับฝ่ายเรา (12 มีนาคม ค.ศ. 1957)

(บุญศักดิ์ แสงระวี, 2551: 362)

จากข้อความที่ 10-15 ปรากฏการใช้กลวิธีทางภาษาในหลายด้าน ได้แก่ การใช้อุปลักษณ์ (metaphor) เป็นกลวิธีทางภาษาที่ผู้เขียนใช้สื่อสารเพื่อให้เกิดจินตภาพบางอย่างและเพื่อให้เกิดพลังในการสื่อความหมายไปยังผู้อ่าน อาทิ ข้อความที่ 10 “พรรคที่มีวินัย ที่ติดอาวุธด้วยทฤษฎีลัทธิมาร์กซ์-เลนิน...” ปรากฏการใช้อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ (conceptual metaphor) ซึ่งเป็นการอาศัยการสื่อความของสิ่งหนึ่งด้วยการใช้ถ้อยคำที่อยู่ในแวดวงของความคิดหนึ่งมาอธิบายสิ่งนั้น (จันทิมา อังคพณชกิจ, 2561: 209) จากคำว่า “ติดอาวุธ” ถ้อยคำนี้สื่อให้เห็นว่า ลัทธิมาร์กซ์-เลนิน คือหลักชัยสำคัญในการปฏิวัติครั้งนี้ นอกจากนี้ ยังปรากฏกลวิธีการเน้นระดับทางภาษาในการบรรยายให้เห็นสภาพที่มีความละเอียดและชัดเจนยิ่งขึ้น โดยปรากฏกลวิธีการใช้คำพ้องน้ำหนักที่แสดงระดับ (degree intensified words) อาทิ ข้อความที่ 14 มีการปรากฏคำว่า “ถูกต้องที่สุด” และ “ปฏิบัติที่สุด” โดยใช้คำขยายช่วยเพิ่มระดับความหมายของคำหลักเพื่อเน้นความหมายของคำหลักในปริมาณสูงสุด

นอกจากนี้ ตัวบทยังสะท้อนให้เห็นมุมมองการสร้างการรับรู้ของพรรคคอมมิวนิสต์ที่สื่อความถึงภาพตัวแทนของพรรคในฐานะที่ยึดแนวคิดตามแบบลัทธิมาร์กซ์ ขณะเดียวกันก็ต้องการบอกถึงอัตลักษณ์ของตนที่พัฒนาต่อเนื่องมาจากลัทธิมาร์กซ์ โดยเนื้อหาส่วนใหญ่เป็นการนำเสนอให้ผู้อ่านรู้จักและเข้าใจลัทธิมาร์กซ์ในหลายมิติของจีนมากขึ้น เช่น ข้อความที่ 10 ข้อความที่ 12 และข้อความที่ 15 ให้ข้อมูลต่อเยาวชนเรดการ์ดและทหารปลดแอกในฐานะที่ลัทธิมาร์กซ์ เป็นลัทธิที่มีกระบวนการวิจารณ์ตนเองซึ่งเป็นอาวุธสำคัญของพรรคคอมมิวนิสต์ โดยต้องยืนยันยึดตามหลักการค้นหาความจริงจาก

ประสบการณ์ เน้นที่การดำเนินกิจกรรมของพรรคโดยไม่เอาเรื่องส่วนตัวเข้ามาเกี่ยวข้อง การดำเนินแนวทางการวิจารณ์ตนเอง ล้วนเป็นไปเพื่อสร้างความสมัครสมานสามัคคีและความเข้มแข็งให้แก่พรรค (Bianxiezhu 编写组, 2018: 250) นอกจากนี้ ข้อความที่ 14 ยังมีการกล่าวถึงลัทธิดังกล่าวในบริบทที่เป็นแนวทางที่ผลักดันความคิดวิทยาศาสตร์และยังเป็นแนวทางปฏิบัติของชนชั้นกรรมาชีพทั่วโลก

“พรรคคอมมิวนิสต์จีนได้ผ่านกาลเวลา 28 ปีแล้ว เป็นที่รู้กันดีว่า เราได้ผ่านมาโดยสันติ⁷ หากแต่ ผ่านมาในสภาพแวดล้อมอันยากลำบาก เราต้องสู้รบกับศัตรูทั้งในและนอกประเทศ ทั้งในพรรคและนอกพรรค ขอบคุนมาร์กซ์ เองเกิลส์ เลนิน สตาลิน ท่านเหล่านี้ให้อาวุธแก่เรา อาวุธนี้มีไขปืนกล หากแต่เป็นลัทธิมาร์กซ์-เลนิน” (ชมรมศึกษาวิทยาศาสตร์สังคม, 2554: 9)

ข้อความของเหมาเจ๋อตงตอกย้ำภาพให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่า อาวุธสำคัญของพรรคคอมมิวนิสต์ในการปฏิบัติคือลัทธิมาร์กซ์-เลนิน ซึ่งเป็นเพียงหลักการเดียวที่จะนำพาชาติให้พ้นจากความล้มเหลวได้

4. พรรคคอมมิวนิสต์ในฐานะพรรคที่ยืนหยัดเพื่อประชาชน

“ในโลกนี้ไม่มีพลังใด ๆ ที่สามารถตีกรรมาชีพเรือนแสนเรือนล้านที่นั่นวันจะตื่นตัว ที่นั่นวันจะร่วมมือกันและจัดตั้งกันขึ้นมาให้พังทลายไปได้” (ชมรมศึกษาวิทยาศาสตร์สังคม, 2554: 312)

คำกล่าวของเลนินสะท้อนให้เห็นว่า ประชาชนคือกองกำลังสำคัญที่จะช่วยขับเคลื่อนกิจการทางการเมืองของพรรค พลังของมวลชนสามารถอุปถัมภ์ต่าง ๆ ทั้งการเปลี่ยนแปลง และปฏิบัติให้สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ เช่นเดียวกันกับประวัติศาสตร์การปฏิบัติของพรรคคอมมิวนิสต์จีนที่ชนชั้นกรรมาชีพเข้ามามีบทบาทในฐานะกองกำลังแห่งมวลชน

พลังแห่งมวลชนจึงเป็นฟันเฟืองสำคัญที่ดำเนินกิจกรรมหลายอย่างสำเร็จได้ พรรคคอมมิวนิสต์จึงเป็นหนึ่งในกองกำลังสำคัญที่ยืนหยัดอยู่คู่กับมวลชนตลอดมาโดยเปิดโอกาสให้พวกขวานา รวมถึงชนชั้นกรรมาชีพเข้ามามีส่วนร่วมในการต่อสู้ทางการเมืองบนพื้นฐานที่ว่าทุกคนมีสิทธิและอำนาจเท่าเทียมกันดังวาทกรรมดับทของหนังสือปกแดงคดีพจน์เหมาเจ๋อตง ที่ปรากฏการสื่อภาพแทนของพรรคคอมมิวนิสต์ในฐานะพรรคที่ยืน

⁷ จากข้อความ “เราได้ผ่านมาโดยสันติ หากแต่ผ่านมาในสภาพแวดล้อมอันยากลำบาก” ผู้วิจัยเห็นว่า ควรเพิ่มคำว่า “แต่” เพื่อให้สารที่ต้องการสื่อมีความครบถ้วนและครอบคลุมใจความที่ต้องการสื่อได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

หยุดเพื่อประชาชน ดังข้อความที่ 16-20

ข้อความที่ 16

เราขึ้นอยู่กับจุดยืนของชนชั้นกรรมาชีพและของมวลประชาชน กล่าวสำหรับสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์แล้วก็คือ ต้องขึ้นอยู่กับจุดยืนของพรรค ขึ้นอยู่กับจุดยืนของคุณลักษณะพรรคและนโยบายของพรรคนั่นเอง (พฤษภาคม ค.ศ. 1942)

(บุญศักดิ์ แสงระวี, 2551: 66)

ข้อความที่ 17

แนวทางของพรรคคอมมิวนิสต์ก็คือแนวทางของประชาชน (17 กรกฎาคม ค.ศ. 1964)

(บุญศักดิ์ แสงระวี, 2551: 242)

ข้อความที่ 18

พรรคคอมมิวนิสต์ของเราและกองทัพที่ 8 กองทัพที่ 4 ใหม่ ซึ่งนำโดยพรรคคอมมิวนิสต์เป็นขบวนการปฏิวัติขบวนการนี้เป็นขบวนการเพื่อการปลดแอกของประชาชนอย่างสิ้นเชิง เป็นขบวนการที่ทำงาน เพื่อผลประโยชน์ของประชาชนอย่างถึงที่สุด (8 กันยายน ค.ศ. 1944)

(บุญศักดิ์ แสงระวี, 2551: 244)

ข้อความที่ 19

เราควรต้องเชื่อมวลชน เราควรต้องเชื่อพรรค นี่เป็นหลักทฤษฎีมูลฐานสองข้อ หากสงสัยหลักทฤษฎีสองข้อนี้แล้ว จะทำอะไรก็ไม่สำเร็จ (31 กรกฎาคม ค.ศ. 1955)

(บุญศักดิ์ แสงระวี, 2551: 16)

ข้อความที่ 20

“เราชาวพรรคคอมมิวนิสต์มิใช่จะมาเป็นขุนนาง แต่จะมาปฏิวัติ เราทุกคนจะต้องมีจิตใจปฏิวัติอย่างถึงที่สุด เราอย่าห่างเหินจากมวลชนแม้สักชั่วขณะเดียว ขอแต่เราไม่ห่างเหินจากมวลชน เราจะต้องชนะอย่างแน่นอน” (4 กรกฎาคม ค.ศ. 1967)

(บุญศักดิ์ แสงระวี, 2551: 201)

จากข้อความที่ 16-20 ปรากฏกลวิธีการใช้คำแสดงทัศนะในแง่ขึ้นจากการใช้คำช่วยกริยา “ต้อง” “อย่า” ดังข้อความที่ 19 ปรากฏการใช้การเชิญชวนว่า “ควรต้อง” จากข้อความที่ว่า “เราควรต้องเชื่อมวลชน เราควรต้องเชื่อพรรค...” รวมถึงข้อความที่ 20 ปรากฏการใช้ข้อความสั่งว่า “อย่า” จากข้อความ “...เราอย่าห่างเหินจากมวลชนแม้สักชั่วขณะเดียว...” ข้อความดังกล่าวสื่อให้เห็นว่า พรรคคอมมิวนิสต์จะไม่มีวันห่างจากมวลชน

นอกจากนี้ ถ้อยคำในตัวบทยังพยายามกล่อมเกล่าให้เห็นว่า พรรคคอมมิวนิสต์คือ ผู้ที่อยู่เคียงข้างมวลชน อาทิ ข้อความที่ 17 ซึ่งกล่าวไว้ว่า “แนวทางของพรรคคอมมิวนิสต์ก็คือแนวทางของประชาชน” ขณะเดียวกันข้อความที่ 18 กล่าวไว้ว่า “พรรคคอมมิวนิสต์ เป็นฝ่ายที่ทำงานเพื่อผลประโยชน์ของประชาชนอย่างถึงที่สุด” นอกจากการแสดงบทบาทเป็นฝ่ายที่อยู่ข้างประชาชนแล้ว ข้อความที่ 19 ปรากฏตัวบทที่ว่า “เราควรต้องเชื่อมั่นมวลชน เราควรต้องเชื่อพรรค” ซึ่งข้อความดังกล่าว แสดงเจตนารมณ์ในการครอบงำแนวคิดและความเชื่อของมวลชนในชาติที่ว่า ทุกคนต้องเชื่อในการนำของพรรคคอมมิวนิสต์

สรุปผลและอภิปรายผล

จากการศึกษาการประกอบสร้างภาพตัวแทนของพรรคคอมมิวนิสต์ผ่านวาทกรรมพรรคคอมมิวนิสต์จีนในหนังสือปกแดง *คติพจน์เหมาเจ๋อตง* ผลการวิจัยพบว่า หนังสือเล่มดังกล่าว ประกอบสร้างวาทกรรมภาพตัวแทนของพรรคคอมมิวนิสต์ใน 4 บทบาทสำคัญ ดังนี้

1. พรรคคอมมิวนิสต์ในฐานะผู้นำการปฏิวัติ ตัวบทประกอบสร้างภาพตัวแทนของพรรคคอมมิวนิสต์จีนให้เห็นถึงบทบาทการเป็นแกนในการนำในการปฏิวัติ และเป็นผู้ดำเนินการปฏิวัติสิ่งเก่าที่คอยรื้อทำลายประเทศให้พ้นจากความล้าหลัง ขณะเดียวกันตัวบทยังพยายามชิงอำนาจจากการสร้างการรับรู้ของมวลชนเพื่อเป็นฝ่ายนำในการปฏิวัติ

2. พรรคคอมมิวนิสต์ในฐานะวีรชนผู้ต่อสู้กับศัตรู และปฏิวัติความล้าหลังของชาติ ตัวบทประกอบสร้างภาพตัวแทนของพรรคคอมมิวนิสต์จีนให้เห็นถึงบทบาทในการเป็นผู้ปราบศัตรูให้แก่ประเทศชาติ โดยศัตรูที่พรรคหมายรวมถึงนั้น คือ ยุคทุนนิยม ยุคจักรวรรดินิยม รวมถึงชนชั้นปฏิกิริยาทั้งสี่ ซึ่งประกอบด้วยเจ้าที่ดิน ชาวนารวย พวกนักปฏิวัติ และพวกอันธพาลท้องถิ่นของกลุ่มเยาวชนเรดการ์ดในเหตุการณ์ปฏิวัติวัฒนธรรม ทั้งยังเป็นการเป็นตัวแทนปราบความ อยุติธรรมที่เกิดขึ้นในประเทศ และพิทักษ์ความเท่าเทียมในชนชั้นทางสังคมให้กลับคืนมา

3. พรรคคอมมิวนิสต์ในฐานะตัวแทนของลัทธิมาร์กซ์-เลนิน ตัวบทประกอบสร้างภาพตัวแทนของพรรคคอมมิวนิสต์จีนให้เห็นถึงบทบาทในการเป็นตัวแทนของพรรคที่ยึดแนวคิดแบบลัทธิมาร์กซ์-เลนิน ซึ่งมีกระบวนการวิจารณ์ตนเองเป็นอาวุธสำคัญของพรรคคอมมิวนิสต์ อันเป็นไปเพื่อสร้างความสมครสมานสามัคคีและความเข้มแข็งให้แก่พรรค ซึ่งจัดอยู่ในแนวทางปฏิวัติของชนชั้นกรรมาชีพทั่วโลก

4. พรรคคอมมิวนิสต์ในฐานะพรรคที่ยืนหยัดเพื่อประชาชน ตัวบทประกอบสร้างภาพตัวแทนของพรรคคอมมิวนิสต์จีนให้เห็นถึงบทบาทของพรรคที่ยืนอยู่เคียงข้าง

มวลชน พรรคคอมมิวนิสต์ คือพรรคที่ทำงานเพื่อผลประโยชน์ของประชาชนอย่างถึงที่สุด นอกจากนี้ตัวบทยังแสดงเจตนารมณ์ในการครอบงำแนวคิดและความเชื่อของมวลชนในชาติที่ว่า ทุกคนต้องเชื่อในการนำของพรรคคอมมิวนิสต์

ในมิติกลวิธีการใช้ภาษา ปรากฏรูปแบบการใช้กลวิธีทางศัพท์ (lexical strategies) ในด้านการใช้สรรพนามเรียกขาน (system of address) การใช้ทัศนภาวะ (modality) ซึ่งเป็นการใช้ทัศนะของผู้พูดเข้าไปในถ้อยคำที่กล่าวเพื่อสร้างความเชื่อมั่นของถ้อยคำ รวมถึงการใช้อุปลักษณ์ (metaphor) ซึ่งสร้างความหมายของคำให้เกิดจินตภาพผ่านการเปรียบเทียบ

นอกจากนี้ เมื่อวิเคราะห์ในแง่วิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรม สะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์แบบวิภาษระหว่างตัวบทกับสังคม ภาพตัวแทนของพรรคคอมมิวนิสต์จีนที่สะท้อนผ่านวาทกรรมทั้ง 4 บทบาท ได้แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของการใช้อำนาจทางภาษาในการแย่งชิงอำนาจเพื่อสร้างนิยามความหมายของการเป็นผู้นำทางการเมือง ผู้ที่อยู่ในอุดมการณ์ที่ถูกต้อง การเป็นฝ่ายที่ดีผู้อยู่ข้างประชาชน วาทกรรมที่ประธานเหมาใช้สื่อสารครอบงำอุดมการณ์แก่กลุ่มเยาวชนเรดการ์ดและกลุ่มทหารปลดแอกจึงเป็นการกุมอำนาจทางแนวคิดแบบเบ็ดเสร็จที่เหนือกว่าฝ่ายตรงข้าม ซึ่งเป็นการแสดงอำนาจสัญลักษณ์ (symbolic power) ที่ใช้ภาษาผ่านตัวบทเป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสาร ซึ่งสอดคล้องกับความคิดของปูลัม ทรัฟฟ์เจรีญ และพวงชมพู โจนส์ ที่ว่า กระบวนการแสดงอำนาจสัญลักษณ์ เป็นปฏิบัติการที่ก่อให้เกิดกระบวนการกระทำกันทางสังคม (social action) อันเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของผู้ที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องด้วย (ปูลัม ทรัฟฟ์เจรีญ และพวงชมพู โจนส์, 2557: 315-318) นั่นคือกลุ่มเยาวชนเรดการ์ดที่ถูกครอบงำด้วยอำนาจทางภาษาในการดำเนินการปฏิวัติและทำลายสี่เก่า (การทำลายล้างวัฒนธรรม ประเพณี ความคิดแบบสังคมศักดินา และนิสัยแบบเก่า) รวมถึงการวิพากษ์กลุ่มคนที่เป็นปฏิปักษ์ต่อพรรคตลอดเหตุการณ์ปฏิวัติวัฒนธรรม

ข้อเสนอแนะการวิจัย

งานการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษากระบวนการตีความภาพตัวแทนของพรรคคอมมิวนิสต์ในหนังสือปกแดง คติพจน์เหมาเจ๋อตง ซึ่งเป็นเพียงภาพในมิติเดียวที่สะท้อนภาพเหตุการณ์ในช่วงปฏิวัติวัฒนธรรมของจีนขณะหนึ่งเท่านั้น ผู้สนใจยังสามารถศึกษาข้อมูลจากเอกสารอื่น ๆ อาทิ ภาพโฆษณาชวนเชื่อ หนังสือพิมพ์ เพื่อให้เห็นปรากฏการณ์ที่รอบด้านมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กิตติพงศ์ สนธิสัมพันธ์. (2554). **จีนสมัยใหม่: ความรู้ฉบับพกพา**. กรุงเทพฯ: โอเพ่นเวิลด์ส.
- คาร์ล มาร์กซ, เฟรเดอริก เองเงิลส์, (ไม่ปรากฏผู้แปล). (2510). **แถลงการณ์พรรคคอมมิวนิสต์**.
นันทบุรี: ไฟลามทุ่ง.
- จันทิมา อังคพนิชกิจ. (2561). **การวิเคราะห์ข้อความ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชมรมศึกษาวិทยาศาสตร์สังคม. (2554). **นิพนธ์พนธ์ลัทธิมาร์กซ (คู่มือศึกษาค้นคว้าลัทธิ
มาร์กซพื้นฐาน)**. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2556). **ภาษากับการเมือง/ความเป็นการเมือง**. พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพฯ: วิชาษา.
- ณัฐพร พานโพธิ์ทอง. (2556). **วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ตามแนวภาษาศาสตร์: แนวคิด
และการนำมาศึกษาในวาทกรรมในภาษาไทย**. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผล
งานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธเนศ วงศ์ยานนาวา. (2538). “ภาพตัวแทนสิ่งที่แทนไม่ได้.” **จุลสารไทยคดีศึกษา**, 12 (1).
- บุญศักดิ์ แสงระวี. (2551). **วิวัฒนาการของลัทธิมาร์กซ**. กรุงเทพฯ: แสงดาว.
- ปฐม ทรัพย์เจริญ และ พวงชมพู โจนส์. (2557). **สังคมวิทยาการสื่อสาร**. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เพน รอเบิร์ต. (2557). **เหมาเจ๋อตง**. กรุงเทพฯ: แสงดาว.
- ภพ สวัสดิ์. (2561). **วาทกรรมคำทำนายจากการร้อยเรียงตัวเลข: การศึกษาวาทกรรม
วิเคราะห์เชิงวิพากษ์**. คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มหาสารภูริ. (2519). **เหมาเจ๋อตง: “เหมา” ผู้สร้าง “เหมา”**. กรุงเทพฯ: จงเจริญการพิมพ์.
- วรศักดิ์ มหัทธโนบล. (2557). **เศรษฐกิจการเมืองจีน**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โอเพ่น โซไซด์.
- วันชนะ ทองคำเภา. (2550). **ภาพตัวแทนของสมเด็จพระมหาธรรมราชาในวรรณกรรมไทย**.
วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วุฒิพงษ์ ประพันธ์มิตร และ สุรสิทธิ์ อมรวิชศักดิ์. (2563). “การศึกษาลัทธิบูชาตัวบุคคลใน
แบบเรียนวิชากิจกรรมกลุ่มยุวชนแนวหน้าภายใต้การปกครองของประธานาธิบดี
สีจิ้นผิง.” **วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์**, 31(1).
- ศุภรัตน์ เพชรสกุลวงศ์. (2549). **การปฏิวัติวัฒนธรรมครั้งใหญ่ของชนชั้นกรรมาชีพใน
สาธารณรัฐประชาชนจีน ค.ศ.1966-1969**. สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศิริพร ดาบเพชร. (2561). **การปฏิวัติวัฒนธรรมในจีน**. กรุงเทพฯ: คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- สามชาย ศรีสันต์. (2561). **ว่าด้วยการวิเคราะห์วาทกรรมแนววิพากษ์: บทศึกษาวิเคราะห์วาทกรรมการพัฒนา/หลังการพัฒนา**. กรุงเทพฯ: สมมติ.
- สุรสิทธิ์ อมรวิชศักดิ์. (2020). “รูปเคารพเจิ้งเหอในสังคมไทย.” *วารสารศิลปศาสตร์*, 20 (2).
- อาร์ม ตั้งนิรันดร. (2557). **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับระบบกฎหมายจีน**. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- Annie Wang. (2017). **The “Little Red Book”: The Dissemination, Influence, and Impact of Quotations from Chairman Mao Tse-Tung in the United States, 1967-1980**. Master thesis of History, Wellesley College.
- Norman Fairclough. (1995). **Media Discourse**. London: Arnold.
- Stuart Hall. (1997). **Representation: cultural representations and signifying practices**. London: Sage.
- Bianxiezu 编写组 《毛泽东思想和中国特色社会主义理论体系概论》，北京：高等教育出版社 2015 年版。
- Bianxiezu 编写组 《党员手册》，北京：党建读物出版社2018年版。
- Guo Ta o 郭涛 《党员手册》，北京：党建读物出版社2018年版。
- Feng Hao 冯皓, Zhang Xingwu 章兴鸣 《马克思主义基本原理概论教学指导书》，北京：清华大学出版社 2018 年版。
- Hu Songtao 胡松涛 《《毛主席语录》史话》，载《延安文学》2017 年，第1期。

